

Opprydding innen år 2000 - hva innebærer det for avløps- sektoren?

Av Terje Kronen

Terje Kronen er avdelingsdirektør i SFT

Innlegg på seminar i Norsk Vannforening 1. des. 1994

Sammendrag

I Stortingsmelding nr. 46 (1988 - 1989) om "Miljø og utvikling" er det et uttrykt mål at det "i hovedsak skal være ryddet opp på avløpssektoren innen år 2000". Dette målet har vært gjentatt i senere stortingsmeldinger. SFT har i løpet av 1994 arbeidet med å operasjonalisere dette målet.

Med "innen år 2000" menes at tiltakene skal være gjennomført senest ved utgangen av 1999. Det er med andre ord snakk om tiltak som må gjennomføres i løpet av de neste fem årene. Med uttrykket "opprydding" har en ikke tenkt at alle tiltak som trengs for å nå en ønsket miljøtilstand skal være gjort, men at en stort sett skal ha nødvendige anleggsheter på plass og at alle åpenbare uheldige forhold skal være rettet opp. I tillegg skal de regionale problemene som går over flere fylker løses.

Hovedstrategi

SFTs strategi er at nasjonale mål for vannforekomstene skal klargjøre rammene for den lokale vannforvaltningen.

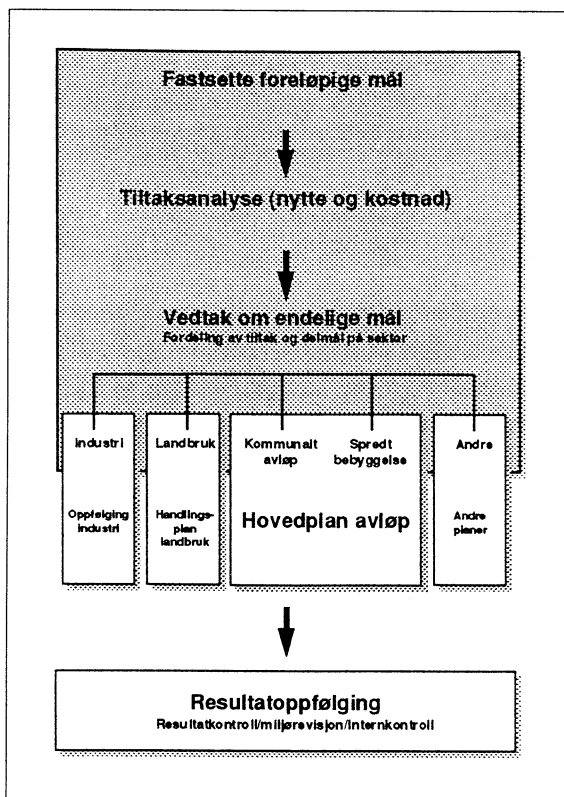
Staten vil sette visse minstekrav til vannkvalitet. Kommunene skal deretter ved hjelp av miljøkvalitetsnormer selv velge målnivå innenfor de overordnede rammene. Selv om de nasjonale målene enda ikke er fastlagt, er de tiltakene som omfattes av oppryddingsbegrepet slike som vi ut fra dagens kunnskap er sikre på at må iverksettes av avløpssektoren uansett.

Figuren på neste side viser hvordan en kommunal målsettings- og resultatoppfølgingsprosess virker sammen med hovedplan for avløp og det kommunale plansystemet etter plan- og bygningsloven.

Internasjonale forpliktelser, som Nordsjøavtalen og EU-direktiver, gir også føringer for arbeidet på avløpssektoren. Disse forpliktelsene blir innarbeidet i de nasjonale målsetningene.

Transportsystem for avløp

I de senere årene har det vært diskutert om en bør sette inn hovedtyngen av tiltak på avløpsnett eller rensanlegg. SFT mener at vi innen år 2000 må ha bygd ut det avskjærende avløpsnettet i de områder der dette er åpenbart nødvendig. Kommunenes ettersyn og drift

av avløpsnettet og utformingen av sentrale elementer i nettet, som overløp og pumpestasjoner, bør være slik at utilsiktede utslipp i all hovedsak unngås. Rehabilitering av nettet, som tettning av utlekking, omlegging fra fellessystem til separatsystem og lignende, er kostbare tiltak hvor nytteeffekten ofte kan være begrenset. Vi anbefaler derfor at slike tiltak kun gjennomføres hvis kost/nytte - effekten er godt dokumentert, for eksempel gjennom arbeidet med hovedplaner for avløp. Vi har derfor ikke regnet med at kommunene skal gjennomføre investeringer av be-

tydning til rehabilitering av ledningsnett motivert av forurensningsmessige forhold.

Renseanlegg

Det har vært satset på utbygging av renseanlegg i Norge siden 70-årene, og særlig i innlandet og langs kysten på Østlandet. I dag er ca. 60 % av befolkningen knyttet til offentlige renseanlegg. Omkring 70 % av kapasiteten på renseanleggene utgjøres av kjemisk og/eller biologisk rensing, og regnes dermed som såkalt sekundærrensing.

Innen år 2000 er målsetningen at alle

utslipp større enn 25 pe til innlandsresipienter og sårbare sjøresipienter skal ha sekundærrensing. Nordsjøavtalen skal gjennomføres fullt ut når det gjelder fosforfjerning, mens for nitrogenutslippene gjennomføres minimum 1. etappe av tiltakene innen år 2000, noe som vil gi utslippsreduksjoner på over 80% av målsettingen i avtalen. For utslipp til gode sjøresipienter skal minstekravet til rensing gjennomføres i henhold til SFTs rundskriv 91/1. Fylkesmennene foreslår tiltak for å oppnå dette i egne fylkesplaner.

Avløp i spredt bebyggelse

Utslipp fra spredt bebyggelse utgjør mange steder en betydelig lokal og regional forurensningsbelastning. Den relative betydningen av slike utslipp øker dessuten etter hvert som det gjøres tiltak på avløpsanlegg for byer og tettsteder. I 1992 ble fosforutslippene fra spredt bebyggelse anslått til ca. 1/4 av totale utslipp fra avløpsanlegg, eller omtrent like mye som utslipp fra transportsystemet for avløpsvann (utlekking, feilkoblinger, overløp og nødoverløp). Siden status for avløp i spredt bebyggelse er dårlig kjent og målsetninger i liten grad er satt av den lokale forurensningsmyndighet, er konkretiseringen av mål som bør nås innen år 2000 basert på en rekke antakelser fra sentralt hold. Det er satt som mål at det innen år 2000 skal det være ryddet opp i utslipp fra spredt bolig- og fritidsbebyggelse som kan medføre helsefare på grunn av forurensning av drikkevannskilder eller badeplasser. På lands-

basis bør i tillegg 50 % av anlegg for spredt boligbebyggelse som ikke fungerer tilsvarende forskriftsmessige anlegg utbedres eller knyttes til fellesanlegg.

For å legge tilrette for gjennomføring av tiltakene må kommunene snarest gjennomføre kartlegging av avløpsforholdene i spredt bebyggelse. I tillegg bør nye og forbedrede renseløsninger utvikles, slik at en kan få kostnadseffektive løsninger der dette er vanskelig i dag. Kommunene bør også forbedre oppfølgingen av driften av separate anlegg og organisere den på en hensiktsmessig måte. Staten bør på sin side sørge for en noe bedre tilrettelegging av virkemidler for lokal forurensningsmyndighet.

Miljøgifter og slam fra avløpsanlegg

I dag utnyttes ca. 2/3 av avløpsslammet til jordforbedring (i jordbruk eller på grøntareal). Resten deponeres slik at næringsverdien i slammet ikke utnyttes. Ved utnyttelse av slammet til jordbruksformål begrenses menneskelig påvirkning av de naturlige kretsløpene for næringsstoffene. På landsbasis er målet at minimum 75% av produsert avløpsslam skal benyttes som gjødsel og jordforbedringsmiddel innen år 2000. Slam som brukes skal i henhold til forslag til nytt slamregelverk være stabilisert, hygienisert og innholdet av miljøgifter skal være så lavt at slammet kan utnyttes som en positiv ressurs samtidig som forurensningsmessige, helsemessige og hygieniske skader og ulemper unngås.

Konsekvenser av oppryddingen

Investeringsbehovet som følge av oppryddingen vil trolig innebære en investeringstakt som blir i samme størrelsesorden som gjennomsnittet for perioden 1970 til 1992. Kostnadene ser ut til å ville fordele seg omtrent likt på landsdelene.

Staten finansierer en god del av kostnadene til opprydding i avløp fra eldre bebyggelse. De siste årene har imidler-

tid størrelsen på denne tilskuddsposten gått noe ned, slik at kommunene i større grad enn tidligere må finansiere tiltakene fullt ut. Tilskuddene vil sannsynligvis i større grad enn tidligere gå til spesielle tiltak (for eksempel nitrogenfjerning), og en viss del vil settes av til miljøteknologi. Det er også en målsetting å benytte ordningen for å utjevne spesielt store forskjeller i kostnadsnivå i kommunene.